

26.12.2003 Cumhuriyet

Prof. Dr. Cevat GERAY

Yönetimde Yeniden Yapılanma ve Anayasa...

IMF, Dünya Bankası, GATT gibi ulusüstü kuruluşların, AB'nin reçetelerine göre değil, ulusun öz güçlerine ve kaynaklarına dayalı çözümlere gidilmeliydi.

İşbaşındaki iktidar, bir yıl içinde yerel yönetim düzeltimi yapma kararını açıklamıştı. Bu yoldaki çalışmalar bir yıllık süre dolmasına karşın şimdilik sonuçlanmamış değil. Yerel yönetimlere ilişkin yasaları değiştirmeyi amaçlayan taslaklar hazırlanmışsa da hükümet, önceliği **Kamu Yönetimi Temel Yasası'** na tanımıştı. Konuya ilişkin taslak, hükümetin gündemine girmişse de tasarılaştırılıp Meclis'e sunulmuş değildir. Kamu yönetimi temel yasasına ilişkin tasarı taslağında kent yönetimleriyle ilgili olarak oldukça önemli kurallar öngörülmektedir. Bu sayfada yayımlanan yazılarımızda, yerel yönetimlerimizin genel görünümünü sergilemiş, yerel yönetimi gerektiren nedenleri sıralamış ve önerilerimizi açıklamıştık (Bkz. 19 Haziran 18 Ağustos, 1 Eylül 2003 günlü Cumhuriyet). Bu yazımızla da kamu yönetimi temel yasa taslağını gözden geçirmek istiyorum. İlk önce, kamu yönetimi düzeltimi yapılırken aşağıdaki temel ilkelere uyulması gerektiğini vurgulamak isterim:

1- Yönetimsel düzeltim, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana yerleşmiş olan ve anayasalarda temel ilkeleri yer alan genel siyasal ve yönetimsel yapısından bağımsız olarak ele alınamaz. Bu yapı, tekçi (üniter) devlet yapısıdır.

İşbaşındaki iktidar seçimden önce anayasa değiştirmek için seçmenden oy istememiştir.

2- Anayasanın yönetimin bütünlüğü ilkesi (126. M) ana kuraldır.

3- Özeysel yönetimin taşra kuruluşları yetki genişliği ilkesine göre yapılandırılır ve işler.

4- Yerel yönetimler, yerinden yönetim ilkesine göre yapılandırılır.

5- Demokratik, laik, insan haklarına saygılı, sosyal hukuk devleti ilkesi yerel yönetimler için de olmazsa olmaz temel kuraldır.

Kamu yönetimi temel yasasına ilişkin taslağı, yukarıda belirtilen ilkeler açısından gözden geçirdiğimizde şu özellikler öne çıkmaktadır:

*** Yasa taslağında, kamu yönetimleri, birer özel kesim işletmesi, bir özel ortaklıklar topluluğu, yani holding gibi görülerek ele alınmıştır. Bu nedenle de, küreselleşmenin öngördüğü, daha doğrusu ulusüstü sermayenin dayattığı yapısal uyum izlencesinin ilkeleri doğrultusunda hazırlanmıştır.**

* Özeysel (merkezi), kentsel düzeylerdeki kamu yönetimini, sanki özel kesim kuruluşuymuş gibi, verimlilik, etkinlik, dolayısıyla kârlılık amacıyla çalışan, yurttaş ve kenttaş "müşteri" gözüyle bakan bir anlayışla yönetme (daha doğrusu "işletme") amacı ağır basmaktadır.

* **Bugüne değin kamunun, kent yönetimlerinin yapmakta olduğu ekonomik, toplumsal işgörülerini özelleştirmek, özel kesime bırakmak, böylece kamunun, kent yönetiminin (kısaca ulus-devletin) küçülmesini sağlamak sakıncası açıktır.**

* Küreselleşme bağlamında dayatılan "**yerelleşme**" eğilimi taslakta ağır basmaktadır. Bu, özelsel yönetimle yerel yönetimler, kent yönetimleri arasında nesnel ölçütlere, bilimsel yöntemlere dayalı olarak yapılacak bir görev, yetki ve kaynak bölüşümünün ötesinde, anayasanın temelini oluşturan "**yönetimin bütünlüğü**", "**yetki genişliği**" ve "**yerinden yönetim**" ilkelerine aykırı düşmektedir.

* **Üstelik taslakta düzenlenen biçimiyle yerelleşme yaklaşımı, özelsel yönetimle yerel yönetimler arasındaki ilişkilerle ilgili olarak 1921 Anayasası'nda öngörülen "tefrik-i vezai"** (görev ayrımı) ilkesine geri dönüşü anlatmaktadır. Özekle yerel arasındaki görevlerin böylesi bir ayrışımı, devletin tekçi yapısına aykırıdır, birlik (federal) devlet yapısına uygundur.

* Bakanlıkların taşradaki "**mülki idare**" dizgesi çerçevesindeki kuruluşlarının kapatılarak kamu görevlerinin yerel yönetimlere (özellikle il özel yönetimlerine) bırakılması federatif bir yapıya gidişi göstermektedir.

* **Kaldı ki, yerel yönetimler eğitsel, örgütsel ve personel açılarından bu denli ağır yükü kaldıracak hazırlıkta, yetkinlikte, donanımda ve güçte değilken böylesi bir görev ayrımı sonucunda, kent yönetimlerinin işleri özel kesime bırakması sonucunu doğuracaktır. Oysa, kent halkının tümüyle ilgili işlerin, ortaklaşa tüketilen mal ve işgörülerin kamu yönetimince üretilmesindeki toplum yararı ortadan kalkmış olacaktır.**

* Kent yönetiminin personel rejimi de "**sözleşmeli**" liğe dayandırılmakta, memur güvencesinin ortadan kaldırılması, daha da kötüsü, kadroların "**liyakata**" değil, siyasal yeğlemelere dayandırılması her türlü keyfiliğe, partizanlığa açık duruma getirilmesi söz konusudur.

Sakıncalar

Oysa taslak, yukarıdaki ilkeler açısından aşağıdaki sakıncaları taşımaktadır.

Yerel yönetimlerimizin aksayan yanlarını, eksikliklerini, yanlışlıklarını, karşı karşıya bulunduğu sorunlarını, yaşadığı darboğazları, daha doğrusu Türkiye'nin gerçeklerini dikkate alarak çözüm yolları aramak gerekirdi. **Dış güçlerin ya da odakların dayattığı çözümlere itibar edilmemeliydi.**

Dünyayı ve ülkemizi sarsan **küreselleşme** 'nin dayattığı özelleştirme, yerelleştirme süreçlerinin yarattığı olumsuzluklar karşısında **teslimiyetçi olmayan, ulusal gerçeklere dayalı çözümler üretilmeliydi.**

IMF, Dünya Bankası, GATT gibi **ulusüstü kuruluşlar** 'ın, AB'nin reçetelerine göre değil, ulusun öz güçlerine ve kaynaklarına dayalı çözümlere gidilmeliydi.

Yerel yönetim ve yerel demokrasi ekininin geliştirilmesi yeniden yapılandırmanın özünü oluşturmalıdır. Yerel halkın kentine sahip çıkması, aralarında güç birliğine ve işbirliğine girmesi, yönetimine katılması, yönetimini denetlemesi, doğal ve tarihsel çevreyi koruması,

kent kimliğini benimsemesi, kentini özümsemesi için gerekli **kenttaşlık bilinç ve duyarlılığına sahip olması** , kısacası **yerel demokrasi ekininin gelişmesi gerekmektedir.**

Bu da demokratik, insan haklarına, tüzeye saygılı, halka müşteri gözüyle değil, ona kenttaş gözüyle bakan bir yerel yönetim, kent yönetimi dizgesinin (sisteminin) kurulup geliştirilmesi ile gerçekleşebilir.